

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 22.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 15. СЕПТЕМБРА (27. РУЈНА) 1873.

ГОДИНА I.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. н. За све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све наручбине шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње.

А С И М - П А Ш А.

Немамо ништа ново ни непознато да речемо, кад хоћемо да говоримо о стању нашега народа у Турској, а нарочито о његовом најновијем положају у Босни. Ми смо га досад описали да јасније не можемо и то не ријечима, које би нам давало срце развијено за муменичком браћом и надахнуто ватренијем жељама за ослобођењем њиховијем, него, што је много важније још, описасмо и представисмо га нашем и свему бијеломе свијету дјелима, управо недјелима и ужаснијем и печувенијем зулумима, која нам изобилно сваки дан даваше и непрестано још даје сама Турска. Да нико мимо Хришћана у Турској не подноси овакво грозно угњетавање и не живи у тежем и срамнијем ропству, и да Турска, догод траје, неће и не може ни облик своје сурове владе промјенити, а камо ли препородити се у уређењу, човјечну државу давшињем духа времена, — ту истину ми смо непрестано понављали, а сама Турска постојано је потврђиваше.

И нема већ никог на свијету, ко би још о томе сумњао. Саме јевропске силе, и ако и саме о томе увјерене, из својијех злосхвањенијех интереса, одвраћају своје ухо испред гласа истине и на штету слободе и у пркос човјечности подржавају Турску.

И кад је глас неправде и насиља, почињена валијом босанскијем над Србима у Ст. Градишци пукао по цијеломе свијету, и кад су исти Срби пребјегав у Аустрију, представили сва страдања своја двору бечком и заступницима јевроскијех сила, још им се и тад одговорило, да „прећерују“, и тада се још полагаху наде на мудрост владе турске, да ће она сама ту „случајну ствар“ изравнати.

За наш народ у Турској нема дакле више ријечи с којима би он бјелодану истину засвједочио и правцу добио. Остаје му само још једини пут, којим му је могућно показати, да више трпити ни овако живјети не може. То је његов општи устанак за ослобођење. Тај пут као једини, ми смо вазда и показивали.

Но кад на сви данашњи покори у Турској, ни сав ужас турски, од кога се у прошлости Јевропа тресла, непомаже пред непоколебљивошћу дипломатије јевропске, јунак нашега доба у Босни, валија Мустафа Асим паша, одважно се, да пружи Јевропи још један претешки доказ против Турске.

По новим телеграфскијем вјестима из Ст. Градишке, он је почио нова насиља. Војску је дигао и с њом похватио најугледније грађане и побацио их у тавнице. Па је овога пута и даље ишао. Кад је подконсул аустријски г. Драганчић хтио посредовати за те недужне мученике, и к валији отишао, он га није хтио ни примити. Силни Асим паша није се дакле задовољио, да овом приликом само „раји“ покаже, да је „роб да робује“, него се осмјелно и једну велесилу јевропску на најпростији начин увриједити. А Асим паша није дивљаштвом опклоњени Османлија, него потурница, у Паризу по јевропски образован државник турски.

Радознали смо, да видимо шта ће на ово казати познати исјорандумом обавјештене силе,

а нарочито влада аустро-угарска, које се овај догађај најближе тиче. Г. Драганчић је учинио своје. Скинуо је истога часа консуларну заставу и отишао из Сарајева.

Сад би било доста вријеме, да Аустрија дјелом посвједочи, да неће већ и „у напријед водити врело кастање из огња за Турску“, као што рече оввијех дана орган министра изванскијех послова.

ТУРЦИ У ЈЕВРОПИ.

Под оввијем насловом изишло не давно у Прагу врло занимљиво дјело од познатог Др. Густава Раша, који је прошле године и Црну Гору походио, и који добро познаје стање хришћанских народа на истоку. Имаћемо прилике боље упознати наше читаоце са истијем дјелом, за сада само саопштавамо овај његов приступ:

„Ево већ скоро 500 година како Турци живе на балканском полутоку. Од доласка њихова водили су они стотине жестокијех ратова у и против Јевропе, а на милионе се броје они хришћани, који су у тој борби или пали или ропства допали. Скитачко племе, које је дошло из Азије у Јевропу и тада једва 800.000 бројало, стоји ево већ 500 година за вратом 15.000.000 Грка и Словена. Па и данас сваки султан ступајући на престол заклице се, да ће „ислам ширити, а огњем и мачем невјернике искорењивати“. Ништа боље, ништа јасније не показује ову петстогодишњу власт Турака у Јевропи, као позната изрека: „Ће Турчин ногом стане, трава више не расте.“

Сваком стопом својом Турчин је на балканском полутоку газио плодове хиљадугодишње културе. На мјесто сјајне величанствености њега славне Византије, о којој нам грчки писци причају, на мјесто хиљада дивнијех палача, подигли су азијатски скитачи прљаву и смрдљиву горестасну варош, која опомиње на порекло њихово. Смрдљиве, неравне, уске улице, тјескобни и неправилни пазари пуни будака без реда и уредбе, неподносљиви са нечистоте и смрада, јадне дрвене кућерине — то је карактер данашњег Стамбола, карактер сваке турске вароши у Јевропи. Турске вароши разликују се међу собом само у простору и величини. Из овога прљавог мора од кућа, из све збрке неравних, суморних, уских и мрачних улица подиже се мноштво џамија, које су сазидане „знојем и новцем хришћанског робља“, као што коран заповиједа падиши. Џамије су све једнаке: изнутра празне, изван просте. Дрвени домови представљају труло скитачтво Турака, а просте, знојем и крвљу хришћанском подигнуте мошете, представљају фанатизам с крвавим мачем — праву суштност исламства.

И шта су учинили Турци за ово 500 година од најбогатијих и најплоднијих културних земаља на свијету, од балканског полутока? Ријеке су загађене, путова, мостова, пристаништа нема, и што земља роди, труне и пропада због никакве комуникације. Природно богатство земље лежи пусто, нико га неискористи. Земљодјелство налази се у истом стању, у коме је било и прије 200 година. И у најбогатијој и најплоднијој земљи Турској пет пута је јачи и већи увоз од извоза. Државна турска управа најневаљалија је на свијету. Грч четврти цијеле земље у рукама је турскога свештенства. У свима круговима турскога чиновништва ужасна је глупост, неваљалство и поквареност. Сваки је паша силеџија без икаква надзора. Ужасан је државни дуг Турске, који сваке године расте, војска јој прождири три петине цијелога државног дохода, дапак, што га раја плаћа, безмјеран је, а природна пошљеница тога је, све веће сиромаштво народа. Кроз вијекове опустошена је цвјетајућа индустрија Грчке.

Племенита Јелада, коју је Тукидид „поносом људске образованости“ назвао, обраћен је у страховиту пуштош. Кад је престолница грчка године 1835 из Баутије у Атину пренешена била, имала је само још неколико стотина јаднијех колибница, а у доба њенога цвјетања бројала је 150.000 душа. Највише је Атина претрпила, кад је на ново пала у руке турске. Што варварски Турци нијесу поједали цијеле горе маслина, да хиљадугодишња њихова стабла налажу мјесто обичнијех дрва, једино је узрок тај, што су баштине грчке измијешане са турскијема.

Одавна су балкански хришћани започели проћеривати Османлију са свога огњишта, па да исто, као својну своју, међу собом подијеле. Често су били помагани од изванских сила, вазда пак ослањајући се на своју сопствену снагу. Данашња Србија, после ејајнијех устанака, збацила је турски јарам и постала слободном државом. Само још данак, који плаћа Турској пошљедње је обиљежје турскога сизеренства, па и на томе има да захвали једино суревњивом мјешању великијех сила. Помоћу Русије и Румуни су подигли самосталну државу са демократским уставом. Један дио Грчке, иза ужаснијех патња, после четиристогодишњег робовања и многогодишње борбе са старом храброшћу узвисила се до своје народне самосталности. Али и данас још стеће више од 14 милиона Грка и Југословена на балканском полутоку под грозним притиском трулог турског племена: Бугари, који, око 5 милионе, живе крај Црнога мора и дуж добега Дунава, Грци у Урумелији, у Албанским провинцијама, па сјеверозападу народ у пространјем земљама, које су њекад сачињавале пространу српску краљевину, а сад су познате под именом Босна, Херцеговина и Стара Србија, и напошљедку грчка и југословенска племена у Тракији, Македонији и Епиру. Ови југословенски народи су озбиљни и питоми, интелигентни и храбри. С Турцима се никад нијесу помијешали. Вазда су вјерни остали својој народности и сви су готови на устанак против својијех угњетача. Демократски дух који је увијек живио у њиховим слободним општинским установама, владао је вазда међу њима. Демократска свијест о равноправности с другијем народима општа је у српском и бугарском народу. Да су јужни Словени способни за слободни и самостални државни живот, показала је Србија, која је иза свога ослобођења у томе правцу знатно напредовала.

(Свршиће се.)

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Хрватска је дакле добила бана. Мажуранић је именован и положио је већ заклетву цару. Још немамо загребачкијех новина, из којих би видјели, с коликијем одушевљењем поздрављају то именоване. Међутим листови мађарски већ се јављају. И ако је народна странка хрватска не само попустила, него и напустила себе, овет „П. Напо“ довикује јој: да Мажуранић нема права падати се од угарске стране каквим симпатијама! Па онда милостиво наставља: „Ипак ћемо се радовати, ако својим тактом и патриотичком вјерношћу одговори својој задаци и ако оправда очекивања, која у његову дјелатност полаже угарска влада (не хрватски народ). Именовањем Мажуранића за бана хрватскога испунила се једна од најважнијих (!) жеља хрватске народне странке. Хрватска земаљска влада носиће на себи знак опозиције (!) (Знак! а у ствари? Па кад је мађарска влада тако добра у Хрватској, дал' ће и код своје куће уступити своје мјесто опозицији?) Барјак, под којим се почиње у Хрватској нова ера, барјак је опозиције. Велика част припада унионистима, који су се ради мира придружили народњацима,

па кад се они с тијем избором задовољавају, то могу захтјевати, да се на њих узме обзир код других наименовања. Председник одсека занутарње послове мора бити свакојак један од униониста! — Немамо ништа против овога наименовања, али овакви говор, и последије помпрена изгледа, као да мађарска влада сматра Хрватску својом жупанијом, а не самосталном краљевином, с којом само у савезу стоји.

Краљ италијански дошао је у Беч. На колодвору дочекао га је цар са свима надвојводама врло свечано. Краљу од царскога двора указују се највећа одликовања, али поповска странка труди се да помути ту свечаност. „Фатерланд“ донио је велики, погрдан чланак против краља, по власт га одмах узаптила. Исто тако власт је дала скинути и забранити објаве фратара „арханђела Михаила“, којима су исти демонстративно огласили, да ће 8. о. м. у доминиканској цркви држати свечане задушнице за оне папине војнике, који су поинули, кад „је Рим папи разбојнички отет“.

И у Берлину спрема се врло сјајан дочек краљу италијанском. Говори се, по најновијим вјестима, да ће и цар њемачки поћи у Рим краљу италијанском. О овоме путу био је прво разговор између цара њемачког и престолонашљеднице италијанске у једној бањи њемачкој. Сада ће, каже се, и краљ италијански радити, да цара склони на тај пут.

Из Француске нема никаквих вјести већег значаја. Из свега, што се зна, види се толико, да обновљење краљевине све мање изгледа има. Сама влада показује се противна томе. Махмахон непрестаје на то, да се њему власт његова продужи још на пет година, јер види, да монархисте хоће с тијем, да продуже власт већине версљске народне скупштине. Махмахон хоће да буде председник само сталне уређене и признаје републике. Ако му је збиља то намјера, и ако узима довољно одважности, он ће успјети, а то ће бити срећа за Француску.

Стране новине говоре о оружању Русије. „Петерб. вјед.“ свде све те вјести на ту, да се руско војено мјерништво бави питањем, како да се учврсте западне границе царства, и каже, да ће се на двије тачке саградити тврђаве и то град Дуба у Волхивији и град Осонјеца на пољско-пруској граници. Варшава ће постати важном војничком тачком гдје ће се усредоточити велика војска.

„Биржев. вједомости“ опајају промјену у аустријској политици према Турској од доласка цара руског у Беч, а још више у најновије вријеме. Да докажу то наводе један чланак

ПОДЛИСТАК.

МАЈЧИН СПОМЕН.

(Продужење.)

XIX.

Непозната паде крај постеље боникове на кољена. Јецаше јако и узнеху Хенрикову, која је испла низ одар. Како бјеше суха. Боник постаде немирам и стаде се мицати. А непозната се исправи и прегне над блиједом главом. Витице гесе пеле падоше на горуће лице умирајућег. И она се пригнуше све више, док јој успе дотакосе чело његово. Пољубила га је.

„Хенриче!“ прошапутала она и овет га пољуби у чело.

Боник отвори очи. Непсказано слатки осмјех заигра му на успама.

„Маријо!“ шапне да се једва могао чути, уздахне и опет клоше.

Је ли смрт дошла? Около стојећи не знадијашу, али као да су је чули, гдје залепрша на главом његовом. Настаде страховита тишина; не смјеше нико ни дахнути.

„Погледајте!“ викне на један пут Хедвига чисто радосно, „погледајте, он опет отвара очи, он нас познаје, прса му се вадилују, он дише!“

У исти час ступи стари Волкмар и Јање у собу. „Јели жив?“ Запита гласно Волкмар јако узбуђен.

Хедвига махне руком, да незбори, па онда му шапне: „Жив је оче, и она га је спасла!“ И покаже Марију, која је клечала крај постеље.

XX.

Као што мелодија, коју смо давно чули, у дубини душе помадо оживљава, док пјесмом по-

из бечког „Фреиденблата“ органа министарства спољних послова, у коме се изражује чуђење, што се аустријска политика досад невријатељски држала према Хришћанима у Турској, и изрично каже, да неможе и надаље бити мисија Аустрије, да једнако за „бонога човјека“ вади коштање из огња.

Америкаски лист „D. Correspond.“ што излази у Валтимуру доноси на првом мјесту чланак о „прогањању Хришћана у Турској“. С праведнијем гњевом жигосе ове варварске догађаје у просвећеној Јевропи. Саопштава најновија насиља Асим паше у Босни и доноси дописе из нашега листа о силецилуку скадарског заповједника Шефкет паше, у Зети. Г. Василије Секулић, Србин, који живи у Америци, чешће доставља, по нашим листовима, тим америкаским новинама, вјести о жалосној судбини нашега народа у Турској. И њему и другим Србима у Америци захвални ћемо бити, ако се што живље прихвате тога родољубивог посла.

„Словенски народ“, доноси уводни чланак: „Живио др. Маканец“. У истоме каже, неће да суди о успјеху хрватске нагобде, особито сад, пошто је ствар свршена. Хоће да види тек, хоће ли Мађари бити толико искрени према Хрватима, колико су они према Мађарима попустљиви били. Но не може да с хвалом неспомене Маканца, који се у својој бесједи сјетио Словенаца, — „сјединења Хрвата с другим југословенцима“. Од Јула г. 1848, кад је хрватски сабор под баном Јелачићем захтјевао несезу са Словенцима, до данас, није се такве бесједе чуло тамо и за то је најрадосније поздрављамо: „Хвала др. Маканцу, што нас се је тако споменуо у име свога народа, што је рекао, да није само саучешће, него међусобни интерес који Словенце с Хрватима у будућности везива. За то клучемо сви Словенци од Драве до Адрије, од корушких гора до Купе др. Маканцу срдачно: Живио!“

„Народне нов.“ допосе ово о најновијим догађајима у Босни: „У суботу даде босански валија дозвати преда се шеснајесторицу најугледнијих босанских Хришћана — трговаца, тобоже на договор. Дванајесторица одазва се овом позиву, а кад дођоше, даде их валија сатпијом пјешака похватати и баца свакога посебице у тавницу. Аустро-угарски подконсул, г. Драганић, хотећи да посредује за недужне Хришћане, пође у валин двор, гдје му рекоше, да причека у мугесарифовој соби, јер ће га ту валија примити. Но валија непусти кондула преда се, него, кришом оде у тврђаву. Г. Драганић, који је службено дошао к валији, узео је с правом тај неотесани, сурови поступак валије Асим паше

стане, од које садржај једва је остао у памети, тако се и овдје прикупљаше један по један удразивене цјелине. Људска срећа лако се поруши, али је двапут слађа за то, кад се понови. Хенрик је све више опорављао се. Често му се болест повраћала и грозаше да већ неће упуштати жртву своју, по полако ипак се повраћаше младачка снага у јадном патнику. Једнога дана изјави љечник, да већ нема никакве опасности. Што му се још никад, од како је љечник, догодило није, — Хенрик је спасен „некијем чудом.“

Хенрик се међутијем, пошто се већ опоравио, са свијем споразумио с тијем живијем чудом. Што обоје никада неизговореше, то им је сада у повјерљивом разговору текло са усана. Исповједали су се, изјадали су се једно другом.

Марија му је испричала све, што је преживела од растанка. У кући дворскога секретара, у коју је била послата смрти својијех родитељ примљена као сиротна ротица, јадно је живјела. Пред свијетом показиваху је они као своје чељаде, у кући пак држаху је као служкињу, која великијем трудом заслуживаше хљеб свој. Много је патила. Но добри ђенерал Верштет с којим је Марија такође у сродству примјетио је то. Један пут, баш пошто је Хенрик отишао кући, затече је он са плачнијем очима и испита сву тајну. Послије неколико дана добије од њега писмо у коме је запита, били хтјела прећи у његову кућу, па за оно неколико дана, јер му бијаше већ седамдесет и пет година, да нагледа њега старца и кућне послове.

Дворски секретар пакосно јој пребациваше којекакве ствари, но Марија ипак пређе у кућу ђенералову, и то — као што је и он сам примјетио — само за кратко вријеме. Венерал је

према заступнику Аустрије и в. кр. капетану као увриједу нанешеној аустро-угарском заступнику, те је вратив се кући, скинуо консуларну заставу и отпутовао из Бањалуке. О том кораку свом најјестивије је министарство спољних послова, а ово га брзојавно позове у Беч. — То је дакле успјех представака, које су јевропске власти ради прогањања босанских Хришћана управиле на порту!“

ДОПИСИ.

(У.) ТРСТ 5. Септембра. — Мислио сам да ћу вам што повољног о нашој страдајућој браћи у Босни, као и оним, што су на аустријско земљиште пребјегли, јавити моћи. Као што нам је добра већ одавно нестало, немогу вам ни ја, ништа повољног јавити, а да вам и нејављам; то сами знате, да ће нашој браћи, све то црњи дани осветити, и само ће им се онда, сјајније сунце среће указивати почети, кад сложено с ланцима о земљу тресну, и кад јуначка Црна Гора и Србија подумјесецу рат објави, и земље прабједове потраже. Дали ће то скорије бити, то ми прорачунати неможемо, а тврдо се уздамо, да ће кад тад, ипак бити. На реду је, да вам јавим, што се опет у Босни догодило. Асим паша најпрво је покушава, да пребјегле Градишчане, на који год начин превари, и у турску Градишку премажи. Сам немогаше ништа учинити, већ за то самог митрополита Пајсију употреби, држећи да наш народ слајепо калуђерима вјерује, и да ће га ови, као католике њихови фратри, у замке довести. Превари се Асим паша, а исто и митрополит Пајсије. Као што се дознало, Асим паша, већ је 5—600 фунти тешка гвозђа спремно био, у која ће прешавше Градишчане смјеста оковати и у заточеније послати. Сам Бог, нашу је браћу научио, да крвнику Њораво неповјерују, јер би данас већ на путу у далеку Азију били, од куда се више никад вратили небити. Митрополит Пајсије, који је за погане намјере, крвника Асим паше знао, ипак је, таку подлу улогу на се примио, да праведну, и правду тражећу браћу у заточеније доведе. Нека буде, а калуђер Пајсије нек добро памти, да ово овако дуго остати неће, нит остати може, а нек зна и то, да ће му народ, за његову погаништину, кад тад платити.

Асим паша видивши, и увјеривши се, да с Градишчанцима ништа учинити неможе, задовољи се с тим, што су му католички фратар и неколико одпадника писмено дали, да су задовољни и да су пребјегли Градишчани на побуну радили, крене одатле у Бањалуку, у намјери, да ће код Бањалучана све што жели издјејствовати, и онда никаква жалба, ни тужба, Градишчана

оболио. Марија га је пазила и неговала као оца. Да л' је он назирао дубоко у срцу Марину скривену тајну? Једнога дана призове је и казиваше јој оно писмо да напише, које Хенрика овако смртно потресло, а ни сама Марија није знала, кога је ђенерал изабрао за нашљедника. Тек пошто је тестаменат отворен, — ђенерал је умро — прије двије неђеље, дознала је, да је њој оставио своје добро „Халден.“ И сада је била Марија дошла, да се Хенрику покаже као законита нашљедница, јер је ђенерал тако наложио у оном пислу.

Шта су Хенрик и Марија на само, гдје их нико прислушкивао није, говорили и уговарали? Требали то тек нагађати?

Испочетка је јако мучила Хенрика мисао: како да он, сиромашак, из куће очине изгнани, прими тако сјајан дар, какав му се нуди! Па и ако прими, зар му неће свијет пребацивати, што се на тај начин подигао, и неће ли њега самога грнзти савјест, што је Марију увео у онако сумњене одношаје своје куће? Но брзо му се претворише ове црне мисли у јасне и пријатне. Сваку сумњу разби му љупкост и искреност оне љепотице која сјеђаше крај његове постеље. Врели пољубац са њенијех невинијех усана поништи сваку зебњу честољубља његовог.

Испод руке са својом вјереницом, ступо је Хенрик, потпуно здрав у свијет, који је за њега наново настао. И у очима његовијем доиста је сасвијем друкчији постао тај свијет. Јер се њему срећа смјешила, чињаше му се, да су се и други измјенили у својем расположењу и значају. Није морао далеко ићи, на самоме оцу свом опазно је ту велику промјену.

(Продужиће се.)

вредити неће. Превари се и ту. Бањалучани, с извоником католичког фратра, и још кога одпадника постојани остадоше, и валији у брк говорише, и доказиваше, за што су Градишчани пребегли.

Асим паша, увјери се, да његове ствари зло стоје, одважи се он с најпоследњем, али к најсигурнијем среству приступити, и за своје доповлуке нове путове отврати. Земљиште му је за то приготовљено, и само је требало, рад отпочети. Он брже боље Екмића, и још неке своје повјеренике у Градишку спреми, и познатим зумџарима и још неким чиновницима разјасни, да ако се новцом ствар у Цариграду незакрпи, да ће не само они, већ и он, пострадати, и да ће у Босни, са свим друге околности наступити. Брже боље, скупи се знатна свота новаца, коју Асим паша у Цариград спреми, и ће треба достави, тражећ да му се пуномоћија уруче, и да ће он у кратко вријеме, сваком бургџијау конач учинити, и поредак у Босни повратити. Када су у Цариграду новце примили одговоре: „ради све што хоћеш, и небој се ништа, само на нас не заборава, већ нам чешће новаца спреми.“ Како је Асим паша таки глас примио, он је одма наредбу издао, да се сви отменија, и богатији Срби у Бањалуци затворе, и на њихову имовину рука метне. И тако прије пет дана, све имућније, и отмијеније Србе у Бањалуци, као и остатак Срба у Градишкој затворнше, и као највеће разбојнике у тавницу бацнше.

Што сад, да се чини, и на што то све свијера? Једини је спас, да народ листом на оружје, а Црна Гора и Србија на браник стану, а и Русија, за ослобођење своје једнокрвне и једноврјерне браће из резерве иступи.

Не будели то, онда је пропаст готова. Наш народ у Босни, који од толико година под тешким притиском, политичком неправдом и човјечјом срамотом живи, и сад на једном така безакоња, и нечувена прогонства наступнше, већ је скроз сили и подлегла, и ако тако још и кратко вријеме узтраја, то ће остати Босна, а у њој српског народа бити неће.

Црна Гора и Србија, ако никад до сад сложене небјеша, треба да се сад здруже, једна другој братску руку пружи, и за ослобођење своје браће осудну рјеч реку, и с гонитељом наше браће крвави бој заметну.

Брзојав доноси нам глас, да је аустро-мађарски консул у Бањалуку г. Драганчић, кад је чуо, да је валија, све отменије бањалучке трговце, као Пиштелића, Кнежића, Милошевића и друге затворити дао, код валије приступ затражио, да га упита: зашто речене трговце, којих су интереси с аустро-мађарском скопчани, затворе, и што су скривили? Валија Асим паша, нехтједе Драганчића пријити. и овај сматраше то за понижење своје државе, и увреду своје личности, измакне свој консулски барјак, и одма га скине, догађај у Беч, министарству иностраних дјела јави, и налог добије, да се у Беч упути, и лично ствар разјасни. Данас јављају, да је Драганчић из Бањалучке отпутовао, и да је његов одлазак бањалучке Турке јако узнемирио. Може бити, да ће овога пута Аустрија повода наћи, у прилог страдајући Хришћана, код порте дјелствовати. Ми се слабо с те стране за нашу браћу помоћи надамо.

Имам вам и то примјетити, да је Драганчић из Бањалучке премјештен, и долази као капетан, код пјешачке војске, у Лику. Он се, као и Дембински у Лијевну, врло хрђаво спрoћ Хришћана, особито Срба односно, и окром њеколико његови знанаца и пријатеља, нитко други, његов одлазак не жали.

Из Загреба телеграфирају, да се Мажурапић, банства примио, кад Јанковић и Пејачевић бани под увјетом бити нехтједоше. Он је као данас у Бечу у руке царе-краља заклетву положио. Нек је њему, а исто, нашој браћи срећно, само толико рећи можемо, да хрватски бан, више оног знамења нема, као што су банови до сад имали, а по готову сад, кад ће хрватски бан онако свирати морати, како му из Пеште заповједе.

Галијански краљ борави већ други дан у Бечу; од стране владе пријемљен је ванредно, али му безупни, демонстрацију спремају.

Др Панчић враћајућ се отуда, приспио је овамо, разговарали смо с њим, и он нам се хвали, како је у Црној Гори, не само од стране господарове, већ у омште, лијепо пријемљен, само жали, што је ове године поводом суше, у Црној Гори неплодна година, као што је и њему, суша, у истраживању биљка доста смела.

т — с ВЕЧ, 1. Септембра. — Панчевачка конференција. — Подизање споменику Жижки Трочновском код Хоржица у Чешкој. — Распуст царевинског вијећа. — Различности.)

Глас, кога из Панчева о исходу панчевачке конференције добисмо, мора сваког Србина јако зарадовати, јер се и опет овом приликом сјајно засвједочило, да је од нас Срба, па ми од стране душмана нашијех и јошт толико неправде, насиља, објести и пакости трпили, ма нас противници наши са свакојакијем средствима, са допуштеним и недопуштеним, са обманом којекаквијем, са глумом лажи и гадном клеветом, једном ријечи са свој силом, која њима вавјек на расположењу стоји — задобити или ти покорити покушали; да је у нас Срба здрава свјест, да нам је чувство за народ и народност, да нам је поштење и част људска јоште сачувана остала и да ћемо се тијем врлинама и у будуће — баш нам то ова прилика јамчи — учинити смјети и умјети.

Граничари наши баш нам својски пред свијетом образ освјетљаше. Њих 6000 соколова принуше к братском збору и договору и свјесно свршише први пут као грађани и држављани уставне земље једне, право које им пристоји и свечано прогласише за политичког кандидата свога у порти панчевачке саборне цркве д-ра Михајла Полита Десанчића и дао Бог, да ће га скорим одица и као заступника свога на угарском сабору поздравити моћи.

Слава јуначким Граничарима нашим; но слава и дичнијем Панчевцима, који узорито развите и подиглоше заставу, око које ће се од сада Граничари наши као угарски држављани и као свјестни и напредни Срби скупљати, да се напредку државе довољно и да се за обезбеђење своје побрину и за свој опстанак, ако би се нашло кога, који би се њихових права и њихове части дотакнути хтјео. И опет слава им.

Чешка наша браћа прославише прије неки дан светковину подизања споменика њиховом хероји и борцу за „свјетлост и слободу“ Жижки Трочновскоме.

Кад је ено с почетка XV. вјека славни чешки апостол истина Јован Хус у очиглед цјеломе у католичеству заглупљеном свијету, неустрасно потегао био на Рим и поповштину, кад је оно зачео проповједати истину и праву науку Христову све од себе одбацујућ, што се од вјекова трудога и неваљалога у вјери накупило бјеше, тада први Чеси разумјеше ријеч апостола свога те ју кроз све крајеве домовине своје пронијеше, нестрашећи се више — као њекада — анатеме папине и поповске објести. Први који им на пут стати хтједоше бјеху Њемци, — који бранише Рим и папу и који лажљивости својом слављеног Хуса знадоше у Костницу пред сабор „светих“ отаца одмавити, пошто му се заклеше, да га тако неће нико дирнути, шта више да ће му чак и повратак у домовину његову обезбједити. Хус им повјерова. Но „свети“ оци и нехтједоше саслушати, већ га бацнше у окове те га пред скупштени народом и пред царем Сигисмундом, који му обезбеђено повратак одрекао био, спалише. То бјеше 1416.

Када допре глас о смрти апостолавој у Чешку народ се узруја те се прихвати мача, да лажљивом непријатељу и убицама свога љубљеног апостола, који им је свјест и слободу правду и божанство проповједио, на супрот стану.

Прваци њихови бјеше Никола Хусинечки и Јован Жишка Трочновски. Они их предводнше, кад се оно зачео бојак бити између њих, просвешћених ученика Хусових и закупљених Њемаца. Папа и цар њемачки опремише кретоношку војску на чешке јунаке, но Жишка их славно побн са својим одушевљеним четама Њемци и сајузнике њихове. У сто и више битака и бојева заповједао је мудри војсковођа слепи Жишка и са својим одушевљеним борцима увјек је наваљивао на њемачку силу и увјек ју побјеђивао.

У непријатељском табору само се ваљало прочути: „Ено слепи Жишка, ено Хусите!“ па ти сва војска њемачка куд који.

Па кад је умро, а они из коже му његове начинише бубњеве на кличући: „Освистимо Хуса, освистимо Жишку!“ и даље убијаше душмана свога и застрашаше полак свјета.

Ево посље толиких вјекова, у којима Чеси под насиљем језовита горке дане проведоше, да је праукуница Хусових и Жишкиних дано, да могу првим својим мужевима, којим их онда већ изведоше на пут истине и онда их већ научуше

„здраве свјести“ и „слободе људске“ — споменике подизати.

Као што већ рекох би статуја великога Жишке пре неки дан свечано откривена. У Хоржицу у Чешкој близу Краљевог Градца сакупи се на дан свечаности силан народ, многобројна чешка знанствена, пјевачка и занатлијска друштва, сила чешких родољуба и родољупкиња да учествују свечаности откривена споменика, кога је прашком хоржички дружине „Сокол“ млади умјетник Јеричек, ученик бечког гласовитога кипорезца Вагнера извео.

У сриједу прошлу доведе нам званични бечки лист царско од стране нашијех тако званијех уставобранноца давно изчекивано ријешење о распусту досадањег царевинског вијећа и о спис избора за ново вијеће, које ће се састати први пут у Бечу 4. Ноембра по римском. Царско ријешење било је у форми патента и премапотписано је свијех министара цисаљавскијех.

Сада ће тек право отпечет изборна борба и по свуда се већ на њу све странке оружају. Ненавист између уставовјернијех младо-њемаца и уставовјернијех старо-консервативаца јоште нијепустила, она шта више, баш у очиглед избора све већом и грђом бива. Чешке странке стоје сваки час на опрезу, и ако сада међу њима кад и кад има башкарења, то је само привидно, да би противнике своје тиме безбрижнијем учинили, јер се с друге стране озбиљно на заједнички одпор спремају.

Босанска ствар јошт никако да се ријешити од отране велесила. Докле ће ти оклијевати?

Код нас овдје у Бечу жорила је ово посљедњих неђеља колера баш својски. Веле да је у овај парпустила. Из Њемачке стижу о њој исте вјести и као да је тамо јоште горе бјеснила, бар нам то доказују болесничка извјешћа градова: Монаха (Минхен), Вирцбурга, Ауспурга, Нијнберга, Минхеја и т. д.

Овде је ономад од суше умро шур а овдањег познатог велекупца Ристе Хаџирићина, млади Јоцо Јевташовић у 18 години својој. Он је био родом из Сарајева, гдје му и сада јошт уцвљени отац живи. Лака му земљица била, умрломе младоме патнику!

Из ХЕРЦЕГОВИНЕ, 3. Септембра. — Велике су и претешке муке које подносимо од Турака. Њима краја нема, сваки се дан понављају све ужасније и никад не престаје. Све не могу ни изрећати, али ћу ви јавити за тужни и несрећни догађај у селу Миловићу.

Ево већ има година дана, како је убијен Муфтија требињски и његов убицац Гаврило Бубало побјеже њекуда. Нијесу Турци ни радили да њега добаве, него, што им још милије бијаше, тек да више покора чине наши кнезови и Турци сазову сву породицу Бубале пак њих девет — људи и младића затворе у најгору тавницу требињску и неке од њих на тешке муке ударнше, а посље, као марву бијући, у Мостар оћераше, гдје још и данас тампују. Али нема много времена, да је суд мостарски позвао тешке злотворе, оне наше кнезове, који су своје шурове притисли и рекли, да су и уапшени Бубали помогли убити муфтију и не само то него и све друге Турке од назад двадесет година, које су још ускоци по планинама нобили. На ову породицу бацнше они сада све турске крви како се већ више немогу одкупити.

И они пођоше у Мостар, али непорадише да несрећнике избаве, него их са свијем притврдише и упропастнше, јер изговорнше оне исте злобне ријечи на њих. Ово су ти кнезови: два Вулетиха, Тошо Герун, Саво Куртовић и најгорн злотвор од свијех Тодор Секулић. Турци ће ове праведне људе послати у сургуи одакле се више никад неће вратити у своју домовину. А жалосна ћеца и жене њихове плачу дома за својима и умиру од глади.

ЦЕТИЊЕ, 15. Септембра. — Богословска школа, која је од свога засновања постојала на Цетињу, премјешта се ове године и за будуће у М. Острог. Разлози који су побудили владу на ово ријешење, налази потпуно одобравање свакога пријатеља напретка овога завода. У великијем просторијама острошким смјештена су најудобније школа, ђаци, као и особље професорско. Положај је острога још здравији од Цетињ-

скога, а у оној пријатној мирноћи, ђаци ће бити у стању да напредују у својим наукама до миле воље. Сувише, пошто се у Богословију примају осни државних питомца и младићи, који се уче о свом трошку, биће им тамо издржавање много цијење. Све, као и библиотека овога завода, која је одабрана и доста знатна, премјештено је већ у Острог, и предавање почеће идуће недјеље.

На стечај, који је био ове године расписан за четвртога професора, пријавило се више конкурената, од којих је изабран г. Димитрије Анђус, из Паштровића, који је прошле године свршио духовну академију у Кијеву.

— Г. Јонин, ц. руски консул у Дубровнику дошао је па Цетиње и пробавиће овдје неколико дана.

— После необичне суше и запарине, која трајаше више од три мјесеца дана, паде нам у први Четвртак прва киша, па и то слаба. Но иза ње дође студ, каквој се још нијесмо надали. Исти дан опазисмо и први снијег на Ловћену.

Н О В О С Т И.

ДАЛМАЦИЈА. — Намјестителство је објавило, да се имају обавити избори за царевинско вијеће: 10 Окт. извањске општине 13. и 14. градови и трговачке коморе а 16. велопорезници.

ХРВАТСКА. — Бродска регимента једногласно је закључила потражити, да и хрватска граница буде заступљена на хрватском сабору, пошто је већ и угарска граница заступљена на угарском сабору.

УГАРСКА. — Земаљски сабор има се сазвати у почетку Октобра. — Неки мађарски листови који су до сад били у српско црквено-народном питању противни, коре владу, што је још не одлучна, те ствар коначно не ријешити, пошто види, да о умјереној странци нема ни спомена, а народна странка да је непопустљива и не свадлива.

ФРАНЦУСКА. — По потоњим гласовима гроф Шамбар очитоваће своја начела садањег става у Француску, и мисли се, да ће и сам изјавити, да је не могуће за сада обновљење монархије у Француској.

ИТАЛИЈА. — Краљ италијански на своје путу кроз Италију идући у Беч, поздрављен је свуда одушевљено. Исто у Аустрији, нарочито од Италијана, који у тој држави живе. И либерални италијански листови поздрављају овај краљев пут као корак, од кога се великој користи за Италију надају. Јуче је отпутовао краљ у Берлин. И кнез Бишмарк дошао је са свога добра тамо, гдје ће се задржати за вријеме бављења краљева.

ШПАНИЈА. — Кортеси примили су и одобрили све оне предлоге за изванредне мјере које је комесар у име нове владе истима предложио, нарочито што се тиче усташа.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Персијанац о путовању шаха по Јевропи.) Парижски дописник листа „Morning Post“ припуње писмо, које је члан из пратње шахове писао некому пријатељу у Паризу. Писмо гласи овако:

„У Цариграду, 27. колхоза (по кршћанском рачуну). Врло племенити витеже почастие легије и частниче лавова реда и реда сунца! Обећах вам обавијести, чим се вратим у земљу ислама, што најискуснији наши драгови суде о западној цивилизацији и о дочекивању моћна нашега краља. Кад изађох једно јутро из купели рече ми велики везир: „Кад оставиш источни свјет те ступиш на западни, сахрани своје одгојење и своју вјеру у златни ковчежић. Благо своје остави код матери. Путај без материјала за присопадавање. Ми се само узвишујемо над свјетом, кад сами на себе забравимо“. Ја сам се наука држао и држим се, да сам на се забравим.

Кад смо пошли на пут, бојасмо се, да ће нас зло дочекивати, особито у Инглешкој и Француској. Бијасмо чули, да су мудра и добра владара, цара Бразилије, слабо пазили и суверени и двор и народи. Незнано је живио, била му је заклоњена свјетлост као неизбрушен драги камен. Рекосте нам, да по кршћанских нема источнога

гостољубља, чуство паче, да ће нас искати, нека платимо возњу на жељезници. Суверени наш господар узео је собом све политичке своје непријатеље и много драгоцености. Оног часа се највише бојимо, и ово што нам је најдраже, морамо увјек имати на оку. Ми кренусмо на пут са својим назорима о гостољубљу те очекивасмо, да ће нам се воља испунити. По нашем суду неби нас ни гдје било смјело питати, да што платимо за ствар која нам се је допала, требало нам је даровати (!). На свем путовању љуто нас је срдило, што смо за сваку ствар морали давати „томане“ (!)

Истом кад дођосмо у Лондон, опазисмо да нам туђи народ признаје могућа Насредина, краља краљева, Инглези недочекаше још владара онако понизним, краља достојним почитањем. Ми становасмо у краљевској палаци, наследио британског пријестолоа био је наш покорио слуга (!), народ нас поздрављао бучним весељем, палаче и цесте одјекиваху од слава. Велики лондонски трговци такмаку се у почитању, даваху нам банкет за банкетом те доказиваху, колико високо поштују поштење перзијански трговаца.

Племенит народ! Припрема се, да слане наше пустаре преобрази у плодне земље, да нам погради жељезнице, да нас усрећи добром водом; све ће то учинити властитим својим златом, властитим својим индустријерима и умјетним радницима (!) Инглези су без двојбе у свем мудри људи, ну непознају оријенталнога народа. Они мисле, да ће нас моћи цивилизирати, то јест деморализирати (!). Они су ипак врло опаки, врло лаковерни . . . (!). Ми смо продали Инглецима више привилегија те добили дио новаца; ми ћемо прије или касније иста привилегија на грађење жељезница продати Русима, који ће, што вам међу нама велики, новце добити од богатих и лаковерних Инглеца. Пук инглешкога народа ради за цио свијет. Инглези су робови човјечанства те дају плодове свога посла обилном мјером свим туђим државама. Они су оданији и одушевљенији за нашега краља него ли за краљицу Викторију (!). То смо сви виђели, а неможемо се протумачити. Очи су људи често застрте незнањством. С чега су нас онако Инглези слављали, нека будућност разкрије: овај час примамо услуге мухамеданским покојем те се смјисмо.

Овдје у Цариграду поздравља нас одушевљење. Турци нас боље познаду него ли Кршћани. Али Француска! — Кунем вам се прококовим именом, Париз је парадис! Шах неговори са великим везиром о ничем него само о Паризу. Нису се у Паризу за нама натискивале руље просте свјетине, дерућ нам се у славу. Ни напосмо сјатка ваша вина; ми их се и наујисмо — ну потајно. Много је кошара одправљено у Техеран. Почитањем поздрављасмо ваше жене, а некоји нас клањаху се мудро начину, гђе с једне стране жена разастире своје дражести а с друге опет прикрије. Ми им небадасмо ни шава ни драгоцености; оне су разцвало цвијеће лепоте, пред којим се љубав претвара у страхопочитање. Ја се надам, да ћемо у брзо имати у Техерану француски балет; то ће бити једни поправак усљед нашега путовања. Одјећа за бад спретнија је укуснија од једне одјеће за салон а и чеднија је (!). Ми неможемо појмити, зашто се ваше госпође не одјевају код сваке светлости пригоде у одјећу за балет (!) Ми смо код парижких трговаца накуповали много стварих те мислимо платити кад добијемо више новаца за концесије (!). Убога наша земља треба врло нужно кршћанске главнице. Овдје у Цариграду видим велико богатство; све је то постало из зајма, учињена у Лондону и у Паризу. Велики везир каже, да није мук за плаћање: кад треба платити камате, начиниш нов дуг. Ја налазим да се ми Персијанци слабо разумијемо у народне финансије. Крај све окретности превејаност је наша незнатна. Препоручујућ се вашој добротни, имај додати, да ћу моћи добити концесију за stroj за хлађење воде, ако ми пошаљете 10000 франака, Будите загрљен. Испахан Кам.

(Што кошта Наполеона царевина?) „L'ordre Social“ (друштвени поредак) што излази у Ници ових дана лонео је занимљив рачун, шта кошта Француске монархије, а нарочито царевина Наполеонова, и то само у последњем немачко-француском рату:

Ратни намет Пруској 500,000,000 фр. Интерес на три милијарде за двије године 300,000,000 фр.; издржавање немачких трупа до 1. Јулија 1873. 272,637,000 фр.; ратни намети Прусима, трошкови и штете што су претрпили окрузи

француски заједно са округом Сенским, свега 557,9в3,000; вриједност предмета што су пали у пљачку Прусима 254,172,000 фр.; ратни намет што је платио Париз 200,000,000 фр.; што је претрпио округ Сенск 70,000,000 фр.; прирез за допуну посљедње порезе 6,889,000; додаток жандармерији и т. д. 3,000,000. Свега дакле: 6,682,811,000 франака или 556,150,917 дуката, које у окама износи 139037 ока дуката. Сад кад те узме да једна кола могу да вуку 600 окатерета, то би требало 2317 кола, да повуку пољац у злату, који је коштао Француску Наполеонска царевина.

Овдје треба још и то пријетити да у ову грду суму нису урачунати: трошкови око војске француске; прирези што су их узимале власти француске, трошкови око реорганизације војске; једном ријечи ништа што се тичало трошка за саму Француску, која ће се цвара скоро равнати горњој. Сад добро нек се размисле Французи шта ће да гаде, јер ће их размаркија ма које боје она била опет тако усрећити.

(Позраку из Америке) Велики балон друштва „Ну-Јор Дали Грифис“ припремљен је, да на њем поћу учењаци Визе и Доналдсон у Јевропу. Балон је имао дигнути се у Ну-Јорку дни 11. о. ж. Одважни аеронауте мисле, да ће за 60 сати доћи у Инглешку или другђе камо у Јевропу. Шест голубова узет ће собом те ће их близу пловитбе пуштити, да догласе да је необично путовање успјело. Главна је сврха учењаком, да истраже, ваља ли се у становиитој висини зрак без престанка од запада прама истоку, као што учењаци тврде. Карактеристично је за Американце, да се много људи јавило, да би радо са учењаци на пут. Дошло је 1000 таквих молба а међу њима и прошље од двадесет тридесет жена. Некоји су нудили велике своте, ако буду приљећни.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— Добили смо 1. број „Приморца“, листа за политику, господарство и поморство, што излази у Краљевици. Цијена му је до краја год. ф. 1. 50., а излази један пут недељно. Топло га препоручујемо читајућему свијету.

— У Биограду је изшла књига: „Зашто смо несретни у XIX. вијеку“? Написао П. М. Штампано накнадом фонда епископа Јованија. Стр. 56. Цијена 35 новч.

— У Дубровнику штампана је књига: „О француско-пруском рату г. 1870 — 1871. Пјесме оца Петра Бакуле Фрањевица Херцеговца.

— У истој штампарији изишле су „Проповједи“ од Аркадије Калича Дубровчанина реда св. Доминика; приредно за тисак Каз. Ст. Скурла. III. дио. Стр. 151.

— У Прагу изишло је занимљиво дјело „Турци у Јевропи“ на немачком језику од др. Густава Раша у двије свеске. Писац је посветио дјело, Његовој Свјетлости кнезу Црне Горе и Брда, Никола I. Петровићу Његошу, првом јунаку Црне Горе, просветитељу свога народа „представнику петогодишње, вазда побједоносне борбе против азијатских варвара у Јевропи“.

ЈАВНА ПОШТА.

Наши дописницима у Котор. — Доста је писано о нашим општинским изборима. Ствар, коју сте заступали, праведна је, због чега смо јој и ми радо отворили наш лист. Но за сада мислимо, да би са свијем сувишно било и даље о томе говорити, а ако би ствар наишла на нове тешкоће, што се никако небадамо, у нас ћете наћи одзива. Оној тројици доста је речено, и сувишно би било одговарати на њихову изјаву. Радоваћемо се, ако увиде своју погрешку и с браћом се опет сдуже, а тако исто и остали, који су ову немилу распу изазвали и подржавали, ако у сложном коло братскога рада ступе, те се узмогну и с једне и с друге стране немилу догађаји забравити.

Г. г. Гина у Пераст. — Ваш допис о госпођинској светковини не можемо због опширности штампати.

Г. В. у Беч. — Писмо идућом поштом.

Г. Ј. Н. — „Све за народ.“